

kaz obejmuje 38 ss. (s. 540-574). Docenić trzeba także wspomniane już fragmenty kilku prac zamieszczone w formie aneksu oraz duże bogactwo dołączonych ilustracji, wśród których znajduje się kilka kolorowych. Godne podkreślenia jest i to, że ilustracje zostały starannie dobrane i w sposób wyczerpujący opisane.

Beata Skrzydlewska [Recenzja]: Ks. Władysław Szczebak, *Muzeum Diecezjalne w Tarnowie na tle dziejów muzealnictwa kościelnego w Polsce*, Tarnów 2003, Wydawnictwo Diecezji Tarnowskiej „Biblos”, ss. 267, il. 16.

Pierwsze muzea kościelne w Polsce powstawały w drugiej połowie XIX wieku. Muzealnictwo kościelne ma więc ponad stuletnią tradycję i nie widać opóźnień w tym względzie w stosunku do rozwoju tego typu działalności w Europie. Muzeum Diecezjalne w Tarnowie, to najstarsze z istniejących muzeów Kościoła rzymskokatolickiego w Polsce.

Powstało z myślą o zabezpieczeniu pamiątek przeszłości, ale przede wszystkim z chęci utworzenia zaplecza dydaktycznego dla kleryków studiujących w seminarium tarnowskim, dla wyrobienia w nich smaku estetycznego z racji przypadającego na nich obowiązku opieki nad świątyniami. Muzeum tarnowskie powstało w 1888 roku, działa nieprzerwanie do dnia dzisiejszego, a o jego dynamicznym rozwoju świadczy m.in. powstanie aż piętnastu parafialnych muzeów, które są jego jednostkami filialnymi, są to muzea w: Bobowej, Chełmie nad Rabą, Dobrej, Grybowie, Iwkowej, Krynicy, Limanowej, Odporyszowie, Okolicach, Paszynie, Rzepienniku Strzyżewskim, Starym Sączu, Szczawie, Tropiu i Złotej¹. Na terenie diecezji tarnowskiej istnieją także muzea w Szczyrzycu i w Tuchowie, które są własnością wspólnot klasztornych, ale one także są jednostkami filialnymi muzeum tarnowskiego. Co więcej, przygotowywane są ekspozycje muzealne, w Smęgorzewie, w Mogilnie, w Słotowej oraz w Krościenku².

Książka autorstwa księdza Władysława Szczebaka omawia dzieje muzeum tarnowskiego od momentu jego założenia w 1888 roku, aż do 2002 roku. Jest przerobioną wersją dysertacji doktorskiej obronionej w 1995 r. w Instytucie Sztuki Polskiej Akademii Nauk w Warszawie pod kierunkiem prof. dra hab. Jana Samka. Wartości książce dodaje fakt, że napisana jest przez długoletniego dyrektora Muzeum (1968-1997), a więc osobę znającą historię i działalnością placówki – znajomość faktów nie zawsze utrwalonych na piśmie, a dających całościowy obraz muzeum. Książka pod tytułem *Muzeum Diecezjalne w Tarnowie na tle dziejów muzealnictwa kościelnego w Polsce* składa się z czterech rozdziałów.

W rozdziale pierwszym *Muzealnictwo kościelne – geneza, pojęcia i zadania* autor omawia poszczególne etapy rozwoju kolekcjonerstwa począwszy od od-

¹ T. Bukowski, *Urządzenie i funkcjonowanie muzeum parafialnego*, „Archiwa Biblioteki i Muzea Kościelne”, 79 (2003) s. 152-155; B. Skrzydlewska, *Muzea Kościoła katolickiego w Polsce. Informator*, Kielce 2004.

² Bukowski, *Urządzenie*, s. 155-156.

krytego w Babilonie „Gabinetu cudów ludzkości” (ok. 600 r. p.n.e.), wspomina o słynnym „Museionie” jako instytucji o charakterze naukowo-badawczym o starożytnych kolekcjach greckich i rzymskich. Dalej omawia dzieje kolekcjonerstwa w wiekach średnich, nowożytnych, poprzez oświecenie, aż do czasów nam współczesnych.

Rozdział drugi *Początki Muzeum Diecezjalnego w Tarnowie* autor rozpoczyna od szkicu dziejów muzealnictwa w Polsce, drugą część rozdziału poświęca założycielowi muzeum tarnowskiego, księdzu Józefowi Bąbie – charakteryzuje jego postać ukształtowaną w środowisku duchowieństwa galicyjskiego. Podkreśla zaangażowanie tego kapłana w pracę wychowawczą seminarzystów, w której wielki nacisk kładł „na przygotowanie się do służby dwóm Matkom: Kościołowi świętemu i Ojczyźnie miłej”, a także wielką troskę w wyrobienie estetyczne młodzieży. W końcowej części rozdziału opisuje okoliczności założenia muzeum w Tarnowie.

Trzeci rozdział *Fazy rozwoju tarnowskiego Muzeum Diecezjalnego*, dzieje muzeum przyrównuje autor do etapów życia ludzkiego „lata 1889-1949, to okres młodości tego Muzeum. Po narodzinach i pierwszych latach spontanicznego rozwoju, potem krótkiego okresu osłabienia, nastąpił burzliwy etap jego wzrostu czasy obecne to już ponad 50-letni okres, jakby życiowej stabilizacji”³, jednak ostatecznie jako granice podziału przyjmuje zmiany siedziby placówki, uznając, że warunki ekspozycji mają szczególny wpływ na jej zasoby i znaczenie. Omawia więc koleje losu muzeum, najpierw w Seminarium Duchownym, potem w Ratuszu tarnowskim, a wreszcie w zabytkowych „Domach za Katedrą”. Jednocześnie w rozdziale tym pokazana jest działalność podejmowana przez pracowników muzeów, jak wystawy czasowe, przedsięwzięcia konserwatorskie, czy naukowe opracowywanie zbiorów. Kończąca część rozdziału poświęcona jest licznym filiom tarnowskiego Muzeum Diecezjalnego, jednak scharakteryzowane są one pobieżnie, o co nie można czynić zarzutów autorowi, gdyż książka poświęcona jest historii i działalności placówki głównej – Muzeum Diecezjalnemu.

Czwarty rozdział, ostatni – *Pozycja tarnowskiego Muzeum Diecezjalnego w Polsce i poza jej granicami* ksiądz Szczebak, jako długoletni muzealnik, sugeruje słusznie zresztą, że o wysokiej pozycji muzeum decydują zbiory sztuki. Przyznaje, że mimo ponad stuletniej historii muzeum ustępuje innym placówkom pod względem ilości zbiorów. Jednak ranga zbiorów już posiadanych jest tak wielka – jedno z największych zbiorów sztuki średniowiecznej, dotyczy to głównie rzeźby i malarstwa – że muzeum tarnowskie zajmuje pozycję wysoką. Sztuce średniowiecznej w zbiorach muzeum tarnowskiego poświęca autor najwięcej miejsca, wymieniając obiekty i krótko je charakteryzując. W jednym z podrozdziałów poświęconych ikonografii, dzieli tematykę zbiorów średniowiecznych na cztery grupy: dotyczącej ikonografii Chrystusa, Matki Boskiej oraz innych postaci ze Starego i Nowego Testamentu i ikonografii świętych. Do pracy dołączone

³ Szczebak, *Muzeum Diecezjalne*, s. 102.

są aneksy, które zawierają istotne dla Muzeum Diecezjalnego w Tarnowie dokumenty. Książka posiada obszerną bibliografię a także dwa indeksy: indeks osób i miejscowości a także fotografie.

Jeśli chodzi o uwagi, to należy stwierdzić, że rozdział *Muzealnictwo kościelne – geneza, pojęcia i zadania* zacięra istotną kwestię dotyczącą muzeów kościelnych. Książka, kierowana raczej do znawców przedmiotu, powinna zakładać, że czytelnikowi nie są obce dzieje muzealnictwa, dlatego też od genezy muzeów kościelnych autor powinien zacząć omawianie historii muzeum tarnowskiego.

Praca księdza Władysława Szczebaka, jest godna polecenia. W niej poznamy na przykładzie Muzeum Diecezjalnego w Tarnowie pierwsze etapy formowania się muzealnictwa kościelnego. Ponadto jest ona pierwszą wydaną drukiem monografią dotyczącą polskiego muzeum diecezjalnego.